

(Əvvəli 6-cı səhifədə)

Və bu cür bədii-fəlsəfi virtuozluq şairin oğluna müraciətən dediyi şeirdə də güclüdür:

*Sükranlıq edirəm, oğlum,
Başımız ki, çiyinimizdə,
Ağımız ki, başımızda -
Şükür, buna da şükür.*

*Şükür, südüümüz halaldı,
Harama yerikləmirik,
Bu tarixdi, bu zamandı
arama, yerikləmirik.*

*...Şükür, kəsəyə tutub, daşa basılmırıqsa...
Şükür, yağlı kəndirə keçib asılmırıqsa...
Ya şəriət hakimi, ya bığburma hacı...
Bizi eləməyibsə hava, su möhtacı...
Şükür, buna da şükür...*

Avdı Qoşqarın «Bu çay bu yatağa sığmaz» kitabına az qala şeir kimi duyğusal bir intonasıya ilə qələmə alınmış məqalələri də daxil edilmişdir ki, bunlar «Mənlə Allah arasında...», «Ramiz Qusarçaylıya açıq məktub», «Borçalıya, Rafiq Hümme-tə açıq məktub» və «Mən gördüyüm Amerika (yol qeydləri)»ndən ibarətdir.

«Mənlə Allah arasında...» bu yaxınlarda dünyadan köçmüş gözəl şair Camal Yusifzadənin xatirəsinə həsr olunmuşdur. Və bu yazıda Avdı bənzerləş şairin təkrarsız obrazını yaratmışdır:

«Şeirleri kimi çox sakit gəlib-gedərdi işə. Elə bil ayaqlarını yerə bərk basmazdı ki, sosi möhkəm çıxar. Yarım saatdan, bir saatdan bir ənərdi pilləkənin başına siqaret çökməyə. Çox məlumatlı tərəfmüqabil idi. Hər şeyi özünəməxsus detallarla izah eləyərdi. Gördüklərimin, tanıdıqlarımın içində, bəlkə də, ən məlumatlı, müasir təfəkkürə malik bir insan idi. Hər şeyi öz dozasında təhlil eləyərdi. Müasir siyasətin, çağdaş ədəbi prosesin əlçatmaz məqamlarını elə ustalıqla kəsb doğrayardı ki...»

«Açıq məktub»larda həm Ramizin, həm də Rafiqin poeziyasını Avdı özünəməxsus peşəkərliliklə (və səmimiyyətlə) təhlil etməklə yanaşı, ümumən ədəbiyya-

«YATAĞINA SİĞMAYAN ÇAY»IN POEZİYASI

tın, xüsusilə, poeziyanın istər «daxili sirləri», istərsə də ictimai missiyası barədə maraqlı fikirlər söyləyir.

«Mən gördüyüm Amerika»ya gəldikdə isə bu yazını sadəcə «yol qeydləri» adlandırmaq, elə bilərəm ki, müəllif tərəfindən təvazökarlıqdırsa, bizim tərəfmizdən əfsusluq olardı. Və cəsarətlə deyə bilərik ki, «Mən gördüyüm Amerika» Azərbaycan bədii publisistikasında bu mövzuya həsr olunmuş ən istedadlı (və mükəmməl) yazılardan biri, hətta demək olar ki, birincisidir. Niyə?.. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, bu müfəssəl yazıda təbiətən koloritli bir qələm adamının «uzaq» (və kosmopolit!) Amerikanı yenidən (və humanist texnologiyalar mövqeyindən) «kəşf etmək» təşəbbüsü, bir daha dərk etmək iddiaları var. Və bu iddialar hər cür siyasə-ideoloji konyukturlardan çox-çox uzaqdır:

«Haraya, nəyə gəldiyimizi əl-ayaqla izah eləyə bilmirdik. Amerikalılar bəs qə-

dər dəqiq, pragmatik adamlardır. Elə-belə, hay-küylə onlardan aralanmaq mümkün deyil. Axırda, ələcsiz qalıb rus dilində tərcüməçi göndirilər. Tərslikdən, ya xoşbəxtlikdən «xilaskarımız» da sarışın adamıydı, «sevdiyimiz» rusa oxşayırdı. Elə bil on əziz adımızı gördük. Az qaldım o İvanın ətəyindən tutub bayraq kimi yuxarı qaldıram ki, bu vağzalda, ingilisin, zəncinin, meksikalının içində (Kolumbiyanın Meksikaya çox yaxın sərhəddi var) xilas-karımızı tapdıq.

Çox dəqiq «aradırdı» sonra aydın oldu ki, biz terrorist deyilik, ərəb ölkələrindən qaçıb gəlməmişik, bura da son ni-cat yolu kimi baxmırıq. Burdan sığınacaq-zad istəmirik. Özümüzün gül kimi yerimiz, yurdumuz, vətənimiz var. Düzdür, bir qədər donluğumuz bunlara nisbətən aşığıdır, bir də nə olsun ki, qanunlarımız bunları kimi dəqiq işləmir, ancaq bizim də öz at işləməz yollarımız var ki, bunlar

min il də qalsa biz eləyənləri bacarmazlar, bizə baxıb, qalarlar yana-yana»...

Avdı Amerikanın «portret»ini yaradır: «Ümumiyyətlə, Amerikada hamı özü üçün, necə xoşdu, elə də yaşayır. Heç kim, heç kəslə maraqlanmır, nə geyimin, nə düşüncən, nə qeyri-adi hərəkətlərin heç kimi təəccübləndirmir. Gözlərinin heyroti ölmüş insanlardı sanki, heç nəylə diksindirmək olmur onları. Həyat çox sakitdi orda.

Dərin bir səssizlik var. Çığırın, qışqırın, bağırın yoxdu, ancaq hamı bir-birinin pıçılığını eşidir. Xoş bir təbəssümlə üzünə gülür, tanımadıqları insanlara xoş bir ədayla salam verir, xoş ünsiyyət yaradır. Budur Amerika cəmiyyətinin üzə müşahidə elədiyimiz görüntüləri. Daxili necədir - onu bir özləri bilir, bir də öz allahları, Allah da hamıda birdir -kimidə Tanrıdı, İlahidi, kimidə Boq, kimidə isə Qoldedi, yəni Qad-dı...»

Və bu «portret» aşağıdakı sözlərlə bitir: «...Bir həqiqəti anladım ki, hər yerdə insan insandır, qayğıya, ünsiyyətlə hamının ehtiyacı var: ağından, qaranından...»

Ən böyük ünsiyyət bir-birini anlayınlar arasında olur. Ünsiyyət təkcə dil bil-məklə olmur. Bəzən dilsiz də danışmaq olur... ağacın öz dili var, binanın öz sözü, yolun, izin öz pıçılısı... qoyulan qaydanı, icra olunan qanunu dilsiz də anlayırsan. Verilən sözün dəqiqliyini, edilən hərəkətin müdrikiyini sözsüz də duymaq olur. İnsanın halını sözündən yox, üzündən oxumaq, duymaq gərəkdir. Çətin olanı da budur, tez anlaşılmanı da...»

Avdı Qoşqarın «Bu çay bu yatağa sığmaz...»ı böyük bir söz (və düşünce) adamının əsəridir... Həm dedikləri, həm də demədikləri ilə...